

הלכות פסח סימן תמו

באר הגולה כא

תמו מי שמוציא חמץ בתוך המוצע, ובו ד' סעיפים :

- א * המוציא חמץ (ב) * בביתו, אם הוא בחל-המוצע (א) יוציאנו (ג) [ג] (ב) ויבערנו מיד, ואם הוא יום-טוב (ג) יקפה עליו (ג) [ג] קלי עד הלילה ואז יבערנו (ד) (לפי ה) * שלא יוכל לטלטלו ביום-טוב (ריב"ש), אם (ו) לשרפו במקומו (ז) אסור (ח) : (י) ב - נגש מי שאומר, דיום-טוב שני דינו (ז) [ז] בחל-המוצע (ח) לענין זה :

באר היטב

(א) בביתו. ואם התמצו ברה"י הרי הוא כשול הפקר ואסור לטלטלו אף קשהא מיד לרבים, ריב"ש: (ב) ויבערנו. ויברך על בעור חמץ אצ"פ שכתב בשל, וכ"ש אם נתמצה לו עשה בפסח שנה לא היה בכלל הטובל שיברך על בעורה. ודוקא בחמץ נמיר, אבל חטה שנמצאת בחבשיל. דאינו חמץ גמור. נ"ל דלא יברך עליה. וע"ל סימן חלה סי"ג ג מ"ש"ש. וכן אין לברך על התערבת משהו: (ג) קלי. דעת הטור, אפילו לא בשלו כגון שנחתמץ ביו"ט דעובר על כל נראה אפ"ה אסור לבערו. אפילו טלטול לא הותרו כגון להטיל אותו לים או לזרות לרבים, אכן פאקט דעת שאר גדולי פוסקים כבאר, דדוקא בטובל דאינו עובר על כל נראה סגי בכפית קלי אכל בלא בשולו אתי לאו דב"י דמי עכ"פ טלטול דרפנו, ואפילו לשרף בסתר, דאמרין מותר שנתנה הבערה לצורך התרה שלא לצורך, וכן פסק בב"ח. אבל הספקת רב האחרונים דאין לו תקנה אלא בכפית קלי, ואפילו ע"י אטירה לא"י לזרק לים ניכ לא הותרו, וכן מסיק המ"א. מ"ם היבא דנהוג התר מהוג ויש להם על מה שיסמכו, ע"א תח"י. וע"ל סימן שכה ס"ב כתב רמ"א: כגון להוציא חמץ

שערי תשובה

א"י ושכח לכבדו ואחר חצות נזכר שהוא בשל הנפשו קדם תפלת פהגה ושאל איהו לצשות, וה"ה ל"י בדרך עצה שצ"ח ממקום הפקר לכלבים או לתורים ואם קנה בו א"י יוכל לקנותו מהם אחר הפסח בזה או יתירו לו, כי מסתמא האי שחתמץ בביתו לא יצ"ח להפקיד יזקה בו ואח"כ אולי יתור לו פ"ן שמכירו, וגי"ש שצ"ח דבר הנמיר פ"ש ר' יהודה ד' קלתימא שפספי קליה דין זין, וע"ן ב"דב"י האחרונים לעיל סימן תלג ס"ז:

[ג] ויבערנו. עב"ח"ט. וע"ן בשו"ת נ"ב מ"ח סימן סא שמוכית דגם בת"ח הפסח שנה עשה דפ"ש ביתו. הלכה אצ"י ע"ש"ל יש מצות עשה דרפנו וצ"ח לברך. ע"ש וגי"ש לעיל ר"ס תמג: [ג] קלי. עב"ח"ט. וע"ן במקום שמואל סימן כו מ"ש קנה על דב"י המכרים וה"ה והכ"מ פ"ג מה"ל חמץ. וע"ן בשו"ת פ"ח סימן קבר הוא דאמרין לשנתמץ בפסח אינו בכלל הטובל ופ"ה לש"ש אפילו ביו"ט הינו משום דפסח פ"ל מ"מרא אין דמשמע רק מה שנחתמץ כבר, אכל אם בשל פ"ח"ט הינו כל חמץ שנחתמץ ובי"א לישוהו אח"כ שוב אינו עובר עליו ד"ה, וא"כ אף קב"ח שנחתמץ ביו"ט אינו נשאי לשרפו ביו"ט. וע"ש ב"דן מרגלית שמוציא בה חטה וכתב לקטן סימן תמו וסימן חסו: [ז] כחוח"פ. עב"ח"ט. וכתב בשו"ת שאנ"ה

משנה ברורה

בעור²², כמו שכתוב סימן תלג ונ"ש מצדדן לקרש דגם דעת השלחן-ערוך כן הוא, אלא דמ"י בגמ' אחריתא, ע"ן במג"ן אברהם²³ וחזק-יעקב ושי"א, אלא (ל) דאפילו אם הניחו במקום המפקד לכל, צריך שפיקדונו לגמרי בפיו ובלבד²⁴, ולא יהיה בדעתו בשעת הפקר להורו ולזכות בו לאחר הפסח, שאם יש בדעתו כן אינו הפקר גמור²⁵ כל זמן שלא זכה בו אחר:

באר הגולה

* בביתו. כתב הריב"ש בסימן תא: מעא חמץ ברשות-הרבים אסור לו להנב"ה¹⁴, דמשע"ה שהנב"ה קנאו ועובר עליו בכל נראה, ואפילו אין דעתו לזכות בו אלא מקב"ה פ"י לסלקו מפקודם שרבים עוברים עליו ק"י שלא יקשה בו, נמי אסור, ע"ן פ"ח טעמא¹⁵: ולא דמי להא דשרינו (לעיל בסימן שח סעיף יח) לסלק ק"ח בשבת בקרמלית משום דנק דב"ש, דק"ח הוא דבר הנבלתי נראה, מה שאין כן קב"א לא שכיח תקא בהתם, ע"ן פ"ח, והעמיק הפוסקים דבריו: * שלא יוכל לטלטלו. ע"ן משנה ברורה. ואפילו בחמץ דרפנו ג"מ"ס אסור בטלטול, וכן כתבו האחרונים. ואם מטלטל מבשיל וטולכו למזדה-הנראה לשאל עליו

א (א) יוציאנו וכו'. רוצה לומר, יוציאנו (ב) מרשותו מיד, שלא יבוא לידי ממשול אכילה¹⁶ קדם הבעור: (ב) ויבערנו מיד¹⁷. ואם צריך לברך על בעור חמץ היבא שכתב ב"דק ובשל

כדינו קדם פסח, ע"ן בסוף סימן חלה במשנה ברורה: (ג) יקפה עליו פלי¹⁸. דרלמא אתי למיכלה¹⁹: (ד) לפי וכו'. רוצה לומר, דאם היה מטר לטלטל (ז) היה צריך להוציאו לחוץ או לשרפו²⁰, ולא היו מתירין להשהות בבית על-ידי כפית קלי: (ה) שלא יוכל וכו'. דמקצה הוא, (ג) דהא אסור באכילה ובהנאה: (ו) לשרפו במקומו. אפילו אינו מוז (ז) החמץ קלל, מפני שהוא הבערה שלא לצורך היום²¹. והנה מסתימת השלחן-ערוך משמע (כ) דאפילו בחמץ שלא בשלו, כגון שנחתמץ ביום-טוב, דאי אפשר לבטלו ועובר על כל נראה, אפילו הכי אין פקנה רק בכפית פלי²²; אבל הרבה פוסקים סוברים (ו) דדוקא בחמץ שפלטו קדם יום-טוב דאינו עובר בכל נראה, רק מדברין צריך בעור ק"י שלא יבוא לאכל, סגי בכפית קלי, אכל בחמץ שלא בשל, אתי לאו דכל נראה ודמי על-כ"ל-פנים לטלטול דרפנו, ועל-כ"ן מותר לטלטלו ולהשליכו לנהר או לבית-הפסא²³ או לפרו (ז) ולזרק לרשות²⁴; ואפילו לשרף מטר²⁵ (ח) לכמה פוסקים, דמתוך שהתרה הבערה לצורך התרה נמי שלא לצורך, כגון זה שהיא צ"ח היום קצת, וכתבו האחרונים, (ט) שנתנה העולם פדעה הראשונה (י) וכסתימת השלחן-ערוך, ובכל ג"י פופין עליו קלי, מכל מקום היכי דנהוג כסבא האחרונה נהוג (כ) ואין להם לבטל מנהגם, וכל זה דוקא בחמץ גמור ומשום לתא דכל נראה וכל ימצא, אבל בתבשיל שנאסר משום שמצא בו חטה וכדומה, אפילו לכתבא אחרונה אסור לבערו ביום-טוב²⁶, (כ) אלא יקפה עליו כלי נשענה עד חל-המוצע, והסימו הרבה אחרונים, (ג) דאפילו נמצא החטה בתבשיל בשבועי של פסח, דאם ישהה עד שזכנס יום האחרון יהיה מותר להשהותו, וכדמבאר בסימן חסו סעיף י, ונמצא כמשנה החמץ על-מנת לקימו, אפילו הכי אין לו לבערו בפסח ואפילו על-ידי עכו"ם²⁷, אלא מוכה עליו כלי ואחר יום-טוב שז"ח החטה ואוכל התבשיל: (ז) אסור. וכתבו האחרונים, (ז) דאם יש נכרי לפניו וכול להטילו לים או לבית-הפסא על-ידי, ואפילו בחמץ שכתב בשלו דאינו צריך בעור רק מדברין, משום דטלטול על-ידי נכרי הוא שבות דשבות ומותר במקום מצוה, וכדמבאר לעיל בסימן שכה סעיף ב, ובסימן חמד סעיף ד בכ"ח זה, ע"ן פ"ח, ומכל מקום (ט) אין העולם נוהגין כן, ובכל ג"י פופין עליו פלי: ב (ח) לענין זה. רוצה לומר, דאם

שער הציון

(ל) הג"ז בשם הפוסקים: (ב) ט"ז ותקד"משה: (ג) מוכח מר"ש ור"ן, ע"ן פ"ח: (ד) בית-יוסף בשם ריב"ש: (ז) הג"ר ושאר אחרונים: (ח) אחרונים, וכן כתב הג"ר: (ו) ר"ש והעטור ורי"ז והאור ור"ע והסמ"א ע"ן, ורש"י בהשבה סימן עא, ורבי יחיאל ב"ר, ור"י וריב"ש וי"מ"ש והאגדה והפ"ב: (ז) מאור ברקא קמא דפסחים, דאינו מלאכה דאורייתא, ומה שנגמם בזה המנ"א-אברהם, ע"ן בהג"ז סעיף ו ומה שכתבנו לעיל סימן ש"ט ב"אור הלכה¹¹³, ולענין מפרר ע"ן טעמית-השקל: (ח) הינו הסמ"א והאור ור"ע והרשב"א הנ"ל ורבי יחיאל ור"ן וריב"ש וי"מ"ש והאגדה: (ט) מגד-אברהם ואליה כבה והג"ז ושי"א: (י) שהוא דעת הרמב"ם, וע"ן בטהר"ם הלאה שסודיק בדעה זו באורכות ומשע"ה דהעמידו חכמים דבריהם בשב ואל הפעשה, ומצינו אינו עובר בכל נראה פ"ן שהוא אג"ס בתקנת חכמים ומה שכתב בסוף-משנה. ויש עוד טעמים בזה ומה שכתב ב"גן-אברהם, וקצתו: (יא) פ"ח ושג"ן אברהם וחקי עקב והג"ר וסמ"א משה: (יב) פ"ח ושג"ן אברהם ושי"א: (יג) אליה רבה וחקי ע"י והג"ז פקנטרס אחרון פ"ח קטן ב ובית-מאיר בסימן חסו סעיף י, דלא כמגן-אברהם וחקי-יעקב: (יד) ש"ל"ה ומגן-אברהם והג"ז: (טו) מגן-אברהם, ומשום דתלשין שייאמר העכו"ם קשפים אנו עושים, ואלה רבה פ"ח דתלשין שיאכלנו הפתאי, משום דרב פקמים אין הולכים עמו לנהר:

הלכות פסח סימן תמו תמו

ג. לגגו של אינו יהודי שהיה סמוך לגגו של ישראל ונתלגלג החמץ מגגו של אינו יהודי לגגו של ישראל. (ט) הרי זה דוחפו (י) בקנה, ואם היה בשפה או ביוסטוב כופה עליו קלי, (יא) דאסור (ה) לטלטלו ביום טוב ושבת: ד' ימצא פת בקפסח בביתו (יב) ואינו יודע אם הוא חמץ או מצה, *מותר אפלו באכילה, דאזלינן (יג) בטר (ו) בתרא. *ואם הוא מעפש הרבה שאי אפשר לו להתעפש בלכך משנכנס הפסח, אז ודאי הוא חמץ. ואם עברו מימי הפסח שנוכל לתלות שנתעפש משנכנס הפסח עד עתה, אם אנו נוהגים לאפות בקפסח פת חם בכל יום, תולין להקל אפלו הוא מעפש הרבה, שאנו תולים לומר, בכל יום אפה פת חם ונתנו עליו ולפיכך הרבה להתעפש:

ג הייבש בתשובה
קיים הרי"ף גיאות
ד שב בנמרא ו
א טיקרא ודא
פקחים לי ב הקבצת
רב הפוסקים, ודב
הב"ם דקרו סו
הלכות פאקלות
אכורה משום דתי
דבר שיש לו טהור,
וראיש בשלהי עבודה
נהה פתב ותמין ולא
כדלי מנה כלי שמה
החמירו בו

תמו דיני תערבת חמץ בתוך הפסח, ובו י"ב סעיפים:

א (א) *חמץ בפסח אסור תערבתו בין במינו בין שלא במינו (ב) (ב) *בבמשהו, אפלו

באר היטב

פסק בב"ח בזה: (ס) לטלטלו. פ"א אף ע"י דחיסה בקנה, עין ט"ז סימן שיא ס"ק ב. וענין בס"ז סימן שח ס"ק יח דלשם פסק דמטר לגר דבר הפקעה ע"י סבין מן הפסח, ע"ש, וצ"ע: (י) בתרא. אפלו מצאו בגמא נפי שרי המסתמא בקנה בי"ד, אם לא שיש חרוץ הפקעה בקרשי הפכה, מ"א:
(ב) במשהו. מראויתא ה"י חמץ כשאר אסורים אלא שחכמים החמירו בו כיון דאית בה כרת ולא בדילי מנה כלי שמה. וכתב הרב בתשובתו סימן כח: היבא דאבא עוד עד להקל אפשר לקמף על מ"ש המדברי דיש לקמף אשאלות (הביאו הרו"ס פסחים ל ע"א ד"ה אמר רבא) ויש להקל ולבטל חמץ

לפס או לבית-הכנסת ואם אפשר עשה ע"י א"י. אחרונים. והח"י כתב: דקא גאלא בשל או נתחמץ תוך פסח דאז לדעת הרבה פוסקים אף בדי"ט ראשון בקערט משי"ב בס"ק שלפני זה, עכ"ס אפשר לקמף עליהם בדי"ט שני וע"י טלטול לפס או ע"י א"י, אבל בבטול לא, דאין בין י"ט ראשון לשני, ע"ש, וכ"כ בשכנה"ג. וכ"כ בית דין חלוק בין ראשון לשני אם אינו חמץ גמור, ואם נמצא תערבת חמץ בדי של פסח יבערנו ע"י טלטול לפס או לרות או ע"י א"י. דאם יתקנו עד שיקנס יום אחרון של פסח וזה קטר להשחוקה ונמצא שאסור חזרו לתירו, פ"ה, מ"א וח"י. וצ"ע חס"ז ס"י. והקאון הרי"ש מקרא לא

משנה ברורה

מצא חמץ ביום טוב שני אינו כופה עליו את הקלי אלא יוציאם ויבערנו מיד, והוא הדין אם מצא ביום טוב ראשון, שצריך לכפות עליו קלי, ועמ"ד בן עד הלילה וקשיגע יום טוב שני יבערנו. ועין בשערי כנסת הגדולה, והובא באליה רבה, שכתב פוסקים חולקים על זה, דיום טוב שני שיהיה רבנן ביום טוב ראשון לכל דבר. ולתלכה הספימו (טו) האחרונים, דאם כבר בטל חמצו, יום טוב שני כראשון, רק אם לא בשל חמצו או נתחמץ תוך הפסח, דאינו בקלל בטול, והנה בזה שער פזית, דלכלי עלמא עובר בזה על כל יבא וכל ימצא, יש לקמף בזה על סכנת הישמי-שאמור וקלטל בעצמו החמץ להשליכו לפס או לבית-הכנסת, מאחר שלדעת רב ראשונים מותר בזה גם ביום טוב הראשון: ג. (ט) הרי זה דוחפו. אף דאין חמץ שלו ואינו עובר בקלל, מכל מקום אסור להשהותו ברשותו, דלמא אתי למיכל מנה בשעה שזעולה על הגג להשתמש בו: (י) בקנה. ולצע בו בידיים אסור, דלמא אתי למיכל מנה. וצ"ע על-גב דחמץ שלו מלטלו ושרפו בחלי-המועד, וכדלעיל בסעיף א, הנה שאני, דכיון שהוא מתור עליו לשרפו לא תולשין שמה ושבת ויאכלנו: (יא) דאסור לטלטלו וכו'. הנה אף על-ידי דחיסה בקנה. דטלטול מן הצד שמה לטול. וישקטו עד חלי-המועד ואחר-כך דוחפו לגגו של צפ"ס או לרשות-הרבים: ד' (יב) ואינו יודע וכו'. דין זה הוא לפי מהגה זמנא, שהיו א"פין מצות עבה קצת ולא היו תולין בתאדם מפכרות של

באר הגולה

אזה שאלה חמץ והמוה הורה לאסור, דבר בזה האחרונים אם מתר לו להוליכו לביתו⁽¹⁶⁾ כדי לכפות עליו קלי או צריך לרוק אותו חמץ מיד. עין פחוק-צבוק ובאלה רבה וקבית-מאיר. והנראה, דאפלו אם ניקא דמטר לו לטלטל בתורה כיון שהוא כבר גידו, ושמתחלה טלטלה קטר וקשוח, וקנהיא דלציל סימן רסו וסימן שח סעיף ג. מכל מקום אין לו להוליכה לביתו אלא לבית-הכנסת, ולא תמירו בכפזת קלי אלא משום דלא אפשר לטלטלו, מה שאין פן הבא שבלאו הכי מלטלה, וכן משמע באליה רבה בסוף ד"ב: * מותר אפלו באכילה, דאזלינן בטר בתרא. הרי"ף ותרומ"ש ותר"א השמיטו דין זה לגמרי, ועין באחרונים שדפוקו בזה. והנה בפדוש ובנו חננאל שכתבנו אשר יצא כעת לאור בעזרת השם יתברך כתב להדיא בהאי סוגיא, שקל עקר דין זה הוא רק אלסתר הפסח, עין שם, וטובן טעמו, דעל תוך הפסח שהוא בכרת לא הוי מקלין כלי האי לאכל דבר שהוא חשש חמץ גמור, רק בלאחר הפסח שהוא מדרבנן, ואפלו לאין דמטר שהוא מדרבנן, צל-פל-פנים אין בו פרת לכלי עלמא, ואפשר להמטום טעם זה השמיטו הראשונים, ולא הנה פירא להו דבר זה. דלמעשה, כדאי אין להקל בתוך הפסח בגג הרבנו חננאל⁽¹⁷⁾, שכל דבריו הם דברי קבלה: * ואם הוא מעפש הרבה. משמע שאם הוא מעפש מעט תולין להקל שנתעפש ביום יומים מימי הפסח ומה שקב"ה יאם עברו מימי הפסח, ורצה לומר, שבערו ימים הרבה מימי הפסח. ועין היטב בגמרא:

חמץ: (יג) בטר בתרא. והרי משתמשין קצת רק במצה בכל הבית, ועוד, שהרי בך את הבית כדון קדם פסח ולא נשאר חמץ כלום, וכדאי היא ממצה שמשתמשין באחרונה. וכתבו האחרונים, דאפלו הפת בגמא או בחור אין חוששין שמה לא נאה אותה בשעת הדריקה, שפן הסתם בך דינו בחורין ובסדקין, כמו שנתבאר לעיל בסיומן תל. ודוקא כשהגמא מגלה, אבל אם מצא פת בגמא שאינה נראית לכל, כיון שמצא קרין ובשילי התכה וקבסה בקרשי שולי התכה וינינו נראה לכל, יש לחש שמה פת זו היא חמץ, ותכ"ב לבערה מיד. ועין בבאר הגולה מה שכתבנו בשם הרבנו חננאל בעקר דיני דסעיף זה:

א (א) חמץ בפסח וכו'. מראויתא ה"י חמץ כשאר אסורים שנתערבו, שאינו אסורין תערבתן אלא כדי להן טעם בתערבות, והינו עוד ששים, אלא שתכמים החמירו בו, כיון דאית בה פרת ולא בדילי מנה כלי שמה⁽¹⁸⁾; ויש אומרים משום דהיו דבר שיש לו מתירין לאחר הפסח⁽¹⁹⁾, וכדלקמן בסעיף יא: (ב) במשהו.

שער הציון

(טו) אליה רבה וחקיעקב ויקור-חיים וחסד-משה והג"ו:

הלכות פסח סימן תמו תמו

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה שלא יוכל]

[להוליתו לביתו¹¹⁶].

16) אמנם במשני"ב לעיל (סי' שח ס"ק יג) סתם בשם האחרונים, שההיתור להמשיך ולטלטל מוקצה שכבר נמצא בידו אינו אלא בכלי שמלאכתו לאיסור ולא במוקצה מחמת גופו. וראה מה שכתבנו שם שיש אופנים מסוימים שגם במוקצה מחמת גופו יהיה מותר להמשיך ולטלטל.

[משנ"ב ס"ק ו]

ולצע בו בדין אסור, דלקא אתי למיכל מנה¹¹⁷].

17) ואף שביום הכיפורים מותר לגעת בדבר מאכל, כמו שכתב הרמ"א לקמן (סי' תרי"ב ס"י) ואין חוששים שמא מתוך שיגע בו יבא לאוכלו, ביאר במשני"ב שם (סי' לב) שדוקא בחמץ יש חשש שמא יבא לאוכלו, כיון שבפסח אינו בודל משאר דברי מאכל שאינם חמץ, מה שאין כן ביום הכיפורים שהוא בודל מכל המאכלים, אין לחוש שמא אם יגע במאכל יבא לאוכלו. ועוד, שביום הכיפורים מחמת אימת יום הדין אין לחוש שמא יבא לאכול ולעבור על איסורי היום, מה שאין כן בפסח.

ואף להריה חמץ, כתב בביה"ל לעיל (סי' תמג ס"א ד"ה אפילו) שאסור, מחמת השש זה שובא לאכול ממנו נוראה שם עוד טעם לדבר.

[משנ"ב ס"ק יא]

אף עליוני דחיפה פקנה¹¹⁸, דטלטול מן הצד שמה טלטול¹¹⁹].

18) ואף שלטלטל קליפות מהשולחן על ידי סכין, כתב הט"ז (סי' שח ס"ק יח) שמוותר, כתב במשני"ב שם (סי' קטו) ובשעה"צ שם (סי' צה) בשם הפמ"ג, שאין הדברים אמורים אלא כשעושה כן לצורך דבר המותר, כגון שרוצה להשתמש במקום שבו מונחות הקליפות וכו' כל טלטול מן הצד שכתב השו"ע (סי' שיא ס"ה ו-ס"ח), אך שלא לצורך דבר המותר אסור הטלטול גם על ידי סכין, ולכן גם כאן שטלטול החמץ אינו כדי שיוכל להשתמש בגג, אסור לטלטלו גם על ידי קנה, וכן לענין טלטול עצמות וקליפין הנמצאים על הרצפה על ידי מטאטא וכדו', כתב בביה"ל לעיל (סי' שלו ס"ב ד"ה ויש) שמוותר לעשות כן רק בגלל שהוא טלטול מן הצד על ידי דבר אחר לצורך שבת [שצריך לאותו מקום וכדו'].

19) ודעת החו"א (או"ח סי' מז ס"ק יד) לענין גרירת מוקצה על ידי סכין, שאין זה נחשב טלטול מן הצד, כיון שצריך הטלטול הוא לצורך המוקצה, ואינו דומה לטלטול כלי עם אבן, שכן שם עיקר הטלטול נעשה בכלי וממילא מטלטל גם את האבן. וגם דעת השו"ע הרב (סי' שח ס"ט) שאין טלטול מוקצה על ידי סכין נחשב טלטול מן הצד, אלא שכתב כן מטעם אחר, כיון שהסכין נחשב ידו הארוכה של המטלטל, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שח ס"ק קטו), במה שהורה החו"א למעשה בענין טלטול מוקצה על ידי מטלית, וכשדוהף מוקצה על ידי דבר שאין דרכו בכך, דעת הגר"שז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' יד סוף אות ב) שיתכן שמוותר לכל הדעות, משום שאין זה נחשב כטלטול המוקצה אלא כניעות, ויהיה מותר כמו שכתב השו"ע לעיל (סי' שח ס"ד) שמוותר לנער אבן ששכח אותה על גבי החבית.

ולחזו את החמץ ברגלו, כתב ביה"ל לעיל (סי' רסו ס"ג ד"ה פן, ראה גם משני"ב סי' שח ס"ק יג) לענין המוצא ארנקי בשבת וירא שאם לא יטלנו ויקדמונו אחר, שעל ידי טלטול ברגלו יש להקל, כיון שטלטול על ידי גופו אינו נחשב טלטול כלל, אך דעת החו"א (שם) ס"ק יג) שאין היתור לטלטל מוקצה ברגלו, אלא אם כן מטלטלו דרך הילוכו ואינו עושה את הפעולה לצורך טלטול המוקצה.

[ביה"ל ד"ה מתח]

ולקצושה, פתאי אין להקל פתוך הפסח פנגד סבבני חננאל¹²⁰].

20) והחזו"א כתב (או"ח סי' קב ס"ק א) שגם בפסח הפת מותרת, שהרי בגמרא מובא כדבר פשוט שהפת מותרת, וללא כל הגבלה שההיתור הוא רק לאחר הפסח, ואם כדברי הביה"ל למה העלימו בגמרא הגבלה זו והניחו מקום לכל התלמידים לטעות, וכתב שאת דברי רבנו חננאל יש לפרש באופן אחר, עיין שם.

סימן תמו

דיני תערכת חמץ בתוך הפסח

[משנ"ב ס"ק א]

כיון דאית בה פרת ולא בדילי מנה פלי שפאי¹].

1) ומבואר ברש"י (פסחים כט, ב ד"ה שלא בנינו) שאין אלו שני טעמים נפרדים אלא טעם אחד, כלומר, שהואיל חמץ הוא איסור כרת החמירו בו לאסור במשאו, ואף על פי שאיסורי אכילת חלב ודם אף הם איסורי כרת ולא החמירו בהם לאסור במשאו, שונה חמץ הואיל ואין רגילים להיבדל מלאכול אותו, שכן כל השנה הוא מותר באכילה, לפיכך החמירו בו יותר מבחלב ודם [אולם התרומת הדשן כתב (ח"ב סי' קפו) שנראה מדברי הרא"ש (ע"ז פ"ה סי' לו) שהטעם של 'לא בדילי מינדה' הוא טעם בפני עצמו].

[משנ"ב שם]

ויש אומרים משום דהוי דבר שיש לו מתירין אסור רק בתערובת של מין

2) ואף על פי שדבר שיש לו מתירין אסור רק בתערובת של מין במינו, אבל בתערובת של מין בשאינו בנינו אף דבר שיש לו מתירין בטל, וכמבואר בשו"ע ביו"ד (סי' קב ס"א), מי"מ כתב הרמב"ם (פ"ז מהל' מאכלות אסורות ה"ב) שמשום הו"מ איסור חמץ החמירו בו שאין הוא בטל אף בתערובת של מין בשאינו בנינו.

והרמ"א ביו"ד (שם ס"ד) הביא מחלוקת אם חמץ בפסח נחשב דבר שיש לו מתירין, שיש סוברים שאין הוא בכלל דבר שיש לו מתירין, שכן אף על פי שהוא מותר לאחר הפסח, מי"מ, בפסח הבא שוב יהיה אסור.

[וראה בשו"ת תורת חסד (ח"א סי' יט אות ג) שכתב שדבר זה תלוי במה שנחלקו ראשונים מהו הטעם שדבר שיש לו מתירין אינו בטל, שלפי הטעם שכתב רש"י (ביצה ג, ב ד"ה שיש) משום עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתור, אף חמץ נחשב דבר שיש לו מתירין, שהרי אפשר לאוכלו בהיתור לאחר הפסח, אבל לפי הטעם שכתב הר"ן (נדרים נב, א), שכיין שהוא עתיד להיות מותר והיה דומה להיות שבו הוא התערב ולכן אינו בטל בו, אם כן חמץ בפסח אינו נחשב דבר שיש לו מתירין, שהואיל הוא יחזור להיות אסור אף לאחר זמן ההיתור, נמצא שאין היתור מוחלט, ושונה הוא מההיתור בו הוא התערב, ולכן בטל בו, וכן כתב בנו של הצ"ח (צל"ח ביצה ד, א ד"ה אבל)].

טעם אחר מודע חמץ לא נחשב דבר שיש מתירין, כתב הר"ן (פסחים ו, ב בדפי הרי"ף) משום שאף לאחר הפסח הוא אסור מדין חמץ שעבר עליו הפסח, ואף על פי שעל ידי תערובת היה מותר לאחר הפסח, וכפי שכתב השו"ע להלן (סי"א) [הדמיון אם להחשיבו כדבר שיש לו מתירין הוא כשהחמץ מצוי בתערובת], מי"מ הואיל וכשהוא עומד בפני עצמו אין לו מתירין, אף כשהוא בתערובת לא דנו אותו חז"ל כדבר שיש לו מתירין.

המשך במילואים עמוד 10

